

Motion till riksdagen

1989/90:N308

av Lars Norberg m.fl. (mp)

Vapenindustrins framtid

Bakgrund

Situationen för den svenska vapenindustrin har länge varit bekymmersam. Den vapentekniska utvecklingen har inneburit krav på allt större investeringar i forskning och utveckling, allt dyrare och mer sofistikerade produkter. För ett litet land som Sverige har det blivit allt svårare att hänga med i denna utveckling. Det svenska försvaret har utgjort en för liten ekonomisk bas för industrin, som allt mer **sökt** finansiera sin verksamhet genom försäljning på den internationella vapenmarknaden, där då framför allt neutrala länder och utvecklingsländer varit den naturliga marknaden. Vi har också bevittnat hur vapenexporten stigit kraftigt på 1980-talet.

Drivkrafterna för att bibehålla och öka affärerna har dessvärre varit så starka att man överträtt gällande lagar, betalat mutor som skandaliserat landet och dragit in regering och myndigheter i en härva av halvsanningar, hemlighetsmakeri och skandaler som i ett fall uppenbarligen lett till att en hög statstjänsteman begick självmord. Den mentalitet, som varit förhärskande inom ledande industrikretsar, där man i privata samtal förhånat den svenska lagstiftningen **som försökt** förhindra försäljning av vapen till "dem som verkligen behöver dem", dvs. krigförande länder, har medverkat till situationen. Argumentet har varit det vanliga "knarkhandlarargumentet": Säljer inte vi, så säljer någon annan.

Vapenindustrins **situation** har också varit besvärlig. Man har varit tvungen att konkurrera med stormakter som har kunnat betala sina utvecklingskostnader med en betydligt större inhemsk försäljning. Man har varit förhindrad att som andra **industrier** köpa upp eller fusionera med företag i de stora länderna. Vissa försök till tekniska samarbetsavtal med utländska industrier har diskuterats men väckt starka betänkligheter av neutralitetsskäl. En hjälp för svensk vapenexport har dock varit den goodwill som Sverige i egenskap av litet neutralt land åtnjutit i u-länderna. Denna goodwill har dock i stor utsträckning förbrukats genom de senaste årens vapenskandaler.

Dagsläget

Situationen för vapenindustrin är i dag bekymmersam. I Bofors riskerar 600 anställda att mista sina jobb och ytterligare reduktioner är sannolika. Stat-

liga FFV skakas av en ledarkris, och även där förutser man minskad orderingång. Karlskronavarvet hotas av stora neddragningar och Kockums Marine är nästan helt beroende av den internationella marknaden för sin existens. Dagsläget inger alltså stora bekymmer för de anställda och de orter som hyser krigsmaterielltillverkare.

Mot. 1989/90
N308

Framtiden

Om framtiden är alltid svårt att spå, men vissa slutsatser är ändå sannolika om man ser på dagsläget:

1. Avspänningen i världen kommer att leda till nedskärningar i försvarsbudgeten i många länder.

2. Nedskärningen kommer i första hand att drabba nyanskaffning av krigsmateriel.

3. När de inhemska beställningarna går ned framför allt i de stora länderna kommer de att söka kompensera sig genom ökad export.

4. Detta innebär en våldsam konkurrens på en krympande marknad, där de som har en stor inhemsk volym och en pålitlig politisk stöttning i hemlandet (stormakterna) kommer att ha största möjligheten att bjuda under.

5. Även Sverige kommer med all sannolikhet att minska sina beställningar av ny krigsmateriel. Svenska folket kommer inte att acceptera att inte den internationella avspänningen ger visst utslag i svensk försvarspolitik.

6. Att Sverige i en sådan marknadssituation skulle ha möjlighet att konkurrera på världsmarknaden utan stora förluster är osannolikt.

Slutsats: Den svenska krigsmaterielindustrin måste skäras ned vare sig vi vill eller inte.

Etiska grundprinciper

Miljöpartiet de gröna har sedan länge yrkat på att all svensk vapenexport skall upphöra. Vi menar att detta kan ske med en femårig avvecklingsperiod. Detta är grundat på vårt etiska krav att Sverige bör vara ett föregångsland när det gäller utvecklingen mot en fredligare värld. Vi vidhåller kravet på en lagstiftning som avvecklar vapenexporten.

Av det föregående resonemanget framgår emellertid att svensk vapenexport med all sannolikhet kommer att avveckla sig själv utan lagstiftning, såvitt inte skattebetalarna går in med jättelika subventioner.

Statligt ansvar

Det är en god tradition att staten går in och tar ett speciellt ansvar för orter och företag i kris. De anställda inom krisföretagen drabbas hårt av inskränkningar och nedläggningar. Orten där företaget finns drabbas också. Den nationella solidariteten kräver att alla i landet ställer upp för att hjälpa dem som drabbas.

När det gäller försvarsindustrin är statens ansvar särskilt stort eftersom det är staten som kund som varit grunden för företagens existens. När staten dessutom är ägare till företagen har den trefaldigt ansvar.

Regeringen måste därför omgående tillsätta en krisplaneringsgrupp för

vapenindustrin. Detta är det minsta som de berörda anställda och orterna kan kräva. Vi menar dessutom att denna krisgrupp bör ha parlamentarisk anknytning genom att representanter för partierna knyts till gruppen. När försvarsindustrins omställning har diskuterats har termen "alternativ produktion" ofta använts. Ibland har detta varit förbundet med naiva föreställningar om att det lätt går att ställa om från vapenproduktion till annan mer fredlig sådan. Vi underskattar ingalunda svårigheterna, men nu är det frågan om att finna alternativ till vapenproduktion eller att acceptera en stor arbetslöshet.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

[att riksdagen begär att regeringen framlägger ett förslag till fem-årig avvecklingsplan för vapenexporten.¹]

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en krisplaneringsgrupp med parlamentarisk insyn för vapenindustrin bör tillsättas.

Stockholm den 24 januari 1990

Lars Norberg (mp)

Elisabet Franzén (mp)

Krister Skånberg (mp)

Inger Schörling (mp)

Paul Ciszuk (mp)

Carl Frick (mp)

¹ 1989/90:U234

